

Many parents worry that children playing war is a sign of trauma that has seeped too deeply into their minds. But psychologists call it a natural response, a way of processing the things they have seen.

The exposure to repeated explosions, crimes, forced displacement and separation from family members deeply affected their well-being and mental health.

Young lives cut short. Families separated. Futures clouded by pain and loss. The trauma of war hangs over a generation of Ukrainian children. About two Ukrainian children die every day, on average in Russia's war. It is impossible to establish the exact number of injured children due to active hostilities and the temporary occupation of part of the territory of Ukraine.

References

1. The Children of War. URL: <https://childrenofwar.gov.ua/en/>.
2. Volker Witting Children: Forgotten victims of war crimes. URL: <https://www.dw.com/en/children-the-forgotten-victims-of-war-crimes/a-63154302>.
3. INSIDER. URL: <https://www.businessinsider/russia-committed-war-crimes-ukraine-tortured-raped-children-un-investigation-2022-9>.

Ольга Миколаївна МЕРДОВА,

кандидат юридичних наук, доцент,

завідувач кафедри адміністративно-правових дисциплін факультету № 2

Донецького державного університету внутрішніх справ

НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ МІНІСТЕРСТВА ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ, СПРЯМОВАНОЇ НА ЗАХИСТ ПРАВ ДІТЕЙ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Увагу представників різних державних і недержавних інституцій постійно привертає проблема забезпечення і захисту прав дітей, особливо ці питання актуалізуються в умовах дії правового режиму воєнного стану, оскільки діти є найбільш уразливою категорією населення України. Органи державної влади роблять усе можливе для захисту прав дітей в умовах війни, особливо активну позицію у цих питаннях займає Міністерство внутрішніх справ спільно разом з іншими центральними органами виконавчої влади, що входять до його структури, систематично здійснюючи заходи з метою належного забезпечення безпеки, захисту прав та законних інтересів дітей під час воєнного стану.

Міністр внутрішніх справ України Денис Монастирський одним з пріоритетних напрямів діяльності міністерства визначив реалізацію багатокомпонентного проєкту «Безпечне дитинство», в тому числі проєкту «Безпечна школа», сутність якого полягає в посиленні поліцейської присутності в закладах освіти, зокрема, ювенальних поліцейських, шкільних офіцерів поліції, поліції охорони.

У рамках даного проєкту надано відповідні доручення територіальним органам поліції щодо посилення публічної безпеки і порядку під час відвідування закладів здобувачами освіти, забезпечення безпеки дорожнього руху, профілактики правопорушень, учинених дітьми та стосовно них, що включають такі заходи:

- наближення нарядів поліції до закладів освіти, особливо під час найбільшого відвідування їх здобувачами освіти;

- організацію силами поліцейських ювенальної превенції, дільничних офіцерів поліції, поліцейських офіцерів громад та патрульної поліції комунікації та дієвої взаємодії з адміністраціями закладів освіти, батьківською та учнівською громадами щодо невід-

кладного інформування про надзвичайні події за участю дітей та можливості безперешкодного доступу поліцейських на територію цих закладів для ефективного реагування на правопорушення;

- забезпечення систематичного відвідування закладів освіти та проведення з учасниками освітнього процесу просвітницьких заходів з питань запобігання правопорушенням серед дітей, профілактики нещасних випадків і травмування, протидії всім формам насильства та жорстокого поводження з дітьми.

Вагомим інструментом посилення безпеки для наших дітей під час війни є ініційований Міністерством внутрішніх справ України проєкт «Спеціаліст з безпеки в освітньому середовищі», який наразі розширює свою географію і можливості, метою якого є забезпечення співпраці поліцейських, рятувальників, місцевого самоврядування, закладів освіти, інших суб'єктів на засадах партнерства з метою створення належного рівня безпеки в освітньому середовищі, запобігання, раннього виявлення, припинення й усунення негативних явищ та їх шкідливих наслідків щодо безпеки учнів. На сьогодні 17 спеціалістів пройшли спеціальне навчання і приступили до роботи на місцях, 25 осіб відібрано та проходять навчання.

Крім того, Міністерством внутрішніх справ України спільно з Державною службою з надзвичайних ситуацій ініційовано проєкт «Клас безпеки», метою якого є ознайомлення дітей з первинними засобами пожежогасіння, порядком евакуації з приміщення, з питаннями горючості предметів та речовин, навчання швидкого та правильного реагувати на пожежу. Наразі, за ініціативою Державної служби з надзвичайних ситуацій та за участі територіальних громад і органів місцевого самоврядування на території України створено: 69 класів безпеки, 48 з яких – на базі загальноосвітніх закладів.

Окремо слід зупинитися на актуальності створення та функціонування інформаційного порталу «Діти війни». Щодня представники Національної поліції здійснюють його наповнення та оновлення актуальною інформацією щодо кількості зниклих та знайдених дітей за період війни, а також відомостями усіх розшукуваних. Так, за даними Національної поліції України станом на листопад місяць залишаються в активному розшуку 281 дитина, і більше 7400 дітей вжитими заходами знайдено та повернуто батькам або законним представникам.

Департаментом міграційної поліції Національної поліції України здійснюється відпрацювання інформації Національного інформаційного бюро щодо повідомлень про примусово переміщених дітей на територію республіки білорусь, російської федерації та ОРДЛО. Із 9423 ідентифіковано 6968 дітей. продовжується ідентифікація 2455 осіб. Через канали Європол до Латвії, Литви, Естонії, Польщі та Фінляндії направлено запити щодо організації взаємодії щодо виявлення та ідентифікації жертв торгівлі людьми, примусової депортації та військових злочинів, серед громадян України, які в'їжджають на територію зазначених країн з російської федерації та республіки білорусь.

Реалізуючи надані відповідно до законодавства повноваження, Державною міграційною службою України проводиться робота із налагодження комунікації та міжнародної допомоги у питаннях повернення українських громадян, зокрема дітей, на територію України.

Отже, як бачимо, Міністерством внутрішніх справ України та центральними органами державної влади, що входять до його структури, застосовується комплексний підхід і широкий інструментарій із реалізації заходів із забезпечення прав дітей в умовах воєнного стану. Не дивлячись на наявні позитивні результати такої роботи, ряд питань залишаються актуальними і потребують вирішення.

Так, проблемним питанням залишається встановлення даних та місцезнаходження дітей-сиріт та дітей з батьками, які без їх на те згоди були вивезені на територію рф.

З урахуванням того, що під час активних бойових дій відбувався виїзд значної кількості сімей разом із дітьми з місць постійного проживання у більш безпечні регіони України (зокрема західні області), з огляду на це значно збільшилося навантаження на працівників ювенальної превенції на зазначених територіях, саме тому, актуалізуються питання збільшення штатних посад підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України в регіонах.

Зазначимо, що діти, що опинилися у жахливих обставинах війни мають уразливу психіку, проблеми з соціальною адаптацією у новому середовищі, що може призвести до формування у частини них антисоціальних установок, збільшення кількості правопорушень в дитячому середовищі, особливо в регіонах з великою кількістю внутрішньо переміщених осіб, що обумовлює доцільність розгляду питання із введення штатних посад ювенальних психологів в підрозділах поліції, розробку спільно з іншими органами і службами дотичними до проблем забезпечення і захисту прав дітей програм їх соціальної адаптації у новому середовищі. Сподіваємося, що окреслені нами проблемні питання спільними зусиллями як державних, так і недержавних інституцій ближчим часом будуть вирішені.

Олена Валеріївна ПОГОРІЛЕЦЬ,
науковий співробітник науково-дослідної лабораторії
з проблем досудового розслідування
Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4739-4441>

СПЕЦИФІКА ПОВНОВАЖЕНЬ ШКІЛЬНОГО ПОЛІЦЕЙСЬКОГО ТА ВИХОВАТЕЛЯ БЕЗПЕКИ, ЇХ ВІДМІННІСТЬ

Статтею 1 Закону України «Про повну загальну середню освіту» визначено безпечне освітнє середовище як сукупність умов у закладі освіти, що унеможливають заподіяння учасникам освітнього процесу фізичної, майнової та/або моральної шкоди [1].

Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію» до профілактики правопорушень серед дітей та підлітків мають залучатись працівники поліції та співпрацювати з шкільною громадою на засадах партнерства [2].

На підставі наказу Національної поліції України «Про впровадження експерименту «Шкільний офіцер поліції» від 19.08.2016 № 729» та наказу департаменту патрульної поліції «Про забезпечення реалізації експерименту «Шкільний офіцер поліції» від 22.08.2016 № 2450» в системі нової патрульної поліції Національної поліції України започатковано нову категорію поліцейських «шкільний офіцер поліції», які безпосередньо працюють зі школярами. Це нова модель співробітництва шкіл та поліції. Вона направлена на вирішення проблем підліткової та дитячої злочинності саме через профілактику негативних явищ і правопорушень у шкільному середовищі [3, 4].

Заходи профілактичної роботи передбачають: присутність офіцера у школі та спілкування з учнями шляхом проведення інтерактивних зустрічей зі школярами щодо питань особистої безпеки, профілактики правопорушень, ролі поліції в громаді; індивідуальні бесіди з учнями, проведення тематичних занять з учнями, участь у засіданні батьківських комітетів та інших заходах, що проводить навчальний заклад з метою забезпечення поінформованості та обізнаності підростаючого покоління у питаннях розв'язання конфліктних ситуацій та запобігання їм, сприяння патріотичному вихованню і підготовці молоді до життя.

До обов'язків шкільного офіцера поліції входить: профілактична робота з учнями, залучення їх до позитивних видів діяльності; планування та впровадження разом із відповідальною особою заходів, спрямованих на попередження правопорушень серед учнів; реагування на інциденти, які сталися на шкільній території; допомога жертвам правопорушень; пропаганда законослухняної поведінки серед учнівської молоді; поширення законодавчої інформації в молодіжному середовищі; інформування батьків та адміністрації щодо порядку дій та установ, з якими потрібно зв'язатися у випадку зникнення дитини, консультація постраждалих у разі насильницької поведінки, пояснення процедур поліцейського розслідування та інші обов'язки згідно з чинним законодавством України.

Але шкільні офіцери поліції не замінюватимуть ані психологів, ані соціальних педагогів, ані шкільну охорону ані поліцейського офіцера громади.

Пілотний проєкт «Вихователь безпеки» стартував в Україні з 11 листопада 2021 року та реалізовується за ініціативи Міністерства внутрішніх справ та Національної поліції у співпраці з Міністерством освіти і науки, Міністерством розвитку громад та територій, освітнім омбудсменом, Асоціацією міст України, Асоціацією об'єднаних територіальних громад, Дитячим фондом ООН (ЮНІСЕФ) та власне громадами.

Основна мета проєкту - створення безпечного освітнього середовища для дітей, удосконалення партнерства та комунікації поліції, рятувальників, закладів освіти, громади, батьківського та учнівського врядування, шляхом запровадження посадової особи відповідної територіальної громади в повноваженнях якої будуть акумульовані зазначені функції.

До компетенції вихователя безпеки належить проведення широкого спектру безпекових питань: протидія булінгу (цькуванню); виявлення та припинення в межах компетенції правопорушень у приміщенні навчального закладу та на його прилеглий території; комунікація з адміністрацією закладу освіти, представниками поліції та служби у справах дітей щодо проявів серед дітей суїцидальної поведінки; участь у проведенні індивідуальної профілактичної роботи з учнями, які перебувають на внутрішньошкільному обліку та на профілактичних обліках в Національній поліції; запобігання правопорушенням в учнівському середовищі (проводить індивідуальні бесіди, лекції, інтерактивні заняття тощо); впровадження передового досвіду та інноваційних технік в організації безпеки учасників освітнього процесу, підвищення рівня захищеності дітей, протидії вчиненню правопорушень дітьми та стосовно них у навчальному закладі, в побуті, в Інтернет-мережі; пропагування здорового способу життя: протидія тютюнопалінню, вживанню алкогольних напоїв серед дітей, незаконному обігу наркотичних засобів на території закладу освіти та прилеглий території; інформування спеціальних служб про негативні явища у закладі освіти тощо.

В умовах воєнного стану на спеціаліста, покладатимуться обов'язки щодо вчасного реагування на сигнали повітряної тривоги та переходу в укриття.

21.07.2022 в етері телемарафону «Єдині новини» міністр внутрішніх справ Денис Монастирський повідомив, що МВС України ініціюватиме масштабування проєкту «Спеціаліст з безпеки в освітньому середовищі», йдеться про діяльність у закладах освіти вихователя безпеки – посадової особи територіальної громади [5].

Вихователь безпеки (спеціаліст з безпеки в освітньому середовищі) це не поліцейський, а спеціальний цивільний фахівець, вихователь, який після відповідного відбору і навчання на базі навчальних закладів системи МВС працює у навчальних закладах територіальних громад-учасниць програми.

Незважаючи на те, що методики реалізації цього проєкту поки напрацьовуються, у зв'язку з запровадженням посади «вихователь безпеки» існує нагальна потреба у внесенні змін та доповнень до чинного законодавства. Також у підзаконних нормативно-правових актах має бути визначено правовий статус посади «вихователь безпеки» (або